

Purpose. The purpose of the article is to introduce the international experiences in occupational therapy and present the content, which constitutes the notion of «occupation» as a central activity underlying occupational therapy, ensuring its functioning as a sphere of professional activities and an area of professional education.

Results. The majority of scientific works in the area of occupational therapy are found to be those published in English by foreign scholars. The notion of «occupation» is defined there as human pursuits that are goal-directed or purposeful, performed in situations or contexts that influence the doer and others, and are meaningful to the individual. The notion of «occupation» is considered to be a central activity underlying occupational therapy and its functioning as a sphere of professional activities. The profession of occupational therapy uses the term «occupation» to capture the breadth and meaning of «everyday activity». Occupational therapy is premised on an understanding that engaging in occupations structures everyday life and contributes to health and well-being. The international experiences of professional education and the importance of occupational therapists in Canada, the USA and Australia are outlined. One example is that in Canada an occupational therapist may hold a position of a clinician, an educator, a consultant, a researcher and a manager. Founded in 1952, the World Federation of Occupational Therapy (WFOT) produced «Revised minimum standards for the education of occupational therapists 2002». The document highlights the role of professional education programs in the area of occupational therapy. The development of occupational therapy as a sphere of professional activities and professional education resulted in the establishment of the World Federation of Occupational Therapy and further development of Occupational science, a new academic discipline.

Originality. The article provides an insight into the definition of the notion of «occupation», the role of occupational therapists in Canada, the USA and Australia, and the importance of professional education in this area. Occupational science is presented as a newly emerged academic discipline.

Conclusion. Following the above, the conclusion is made to the effect that in the context of Ukraine the international experiences of professional education of occupational therapists, the features of occupational therapy process and the spheres of occupational therapy application require further and more detailed exploration.

Key words: occupation; occupational therapy; occupational therapists; Occupational science; education of occupational therapists; occupational engagement; everyday activity; training; international experience; perspective.

Одержано редакцією 3.03.2016
Прийнято до публікації 10.03.2016

УДК 378.04:373.31.13.035

Атрощенко Т. О.,

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки
дошкільної та початкової освіти, Мукачівський
державний університет, Україна

РОЛЬ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ВУЗУ У ФОРМУВАННІ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. Розкрито роль полікультурного середовища у формуванні міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи. Обґрунтовано поняття «полікультурне середовище», «толерантність» та «міжетнічна толерантність». Визначено критерії, що необхідні для формування міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: середовище; студентське середовище; полікультурне середовище; толерантність; міжетнічна толерантність; педагогіка толерантності; полікультурна освіта; духовна культура.

Постановка проблеми. Нація повинна відроджувати своє національне і творити сучасне з виходом на вселюдські цінності. Йдеться про встановлення функціонального, плюралістичного, толерантного, демократичного порядку в суспільстві, культурі й політиці порядку, який би мінімізував агресивність, насильство, прагнення домінувати, натомість максималізував у кожному індивідуальні почуття влаштованості у світі людському і природному. Сенс буття не в боротьбі та руйнуванні, а в постійному творенні.

Народ, нація нової України – це єдине ціле, оскільки її етноси мають однакову історичну долю, подібний спосіб життя, мешкають на одній території, відчувають приналежність до єдиної історичної спільності. Для уникнення громадянської напруженості в нашій поліетнічній державі її внутрішня політика спрямовується на досягнення міжнаціонального консенсусу щодо розв'язання соціально-економічних проблем. При цьому слід дотримуватись принципу: «Україна – спільний дім для всіх її громадян». Це враховується в сучасній, державній політиці, а Закон «Про національні меншини в Україні» [1], за висновками міжнародних експертів, є одним із найдемократичніших порівняно з аналогічними законами інших країн світу. Зокрема у статті 1 підкреслюється: «Україна гарантує громадянам незалежно від їх національного походження рівні політичні, соціальні, економічні та культурні права і свободи, підтримує розвиток національної самосвідомості й самовиявлення. При забезпеченні прав осіб, які належать до національних меншин, держава виходить з того, що вони є невід'ємною частиною загально визнаних прав людини» [1].

Сфера вищої освіти є одним із головних соціальних інститутів суспільства, що цілеспрямовано впливають на процес соціалізації особистості, її професійної адаптації та розвитку шляхом створення полікультурного середовища. Це зумовлено тим, що сучасна освітня ситуація в Україні вимагає не тільки принципово нових моделей культурно орієнтованої освіти, а й упровадження у практику вищих навчальних закладів інноваційних парадигм. У зв'язку з цим проблема організації полікультурного середовища вишу набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжетнічної толерантності, процес її формування досить широко розкривають у своїх роботах В. Андрущенко, О. Грива, В. Євтух, Є. Зеленов, Л. Орбан-Лембрик, Є. Степанов та інші вчені. Формуванню міжетнічної толерантності в майбутніх фахівців різних напрямів підготовки привчений науковий пошук таких учених, як О. Гуренко, Т. Колбіна, В. Маркова, Н. Янкіна та інших. Спроби дослідження ролі полікультурного середовища в рамках даної проблеми знаходимо в працях О. Антонової, А. Богданової, Н. Кічук, М. Михайлової, О. Сараєвої та інших.

Невирішені раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових праць щодо формування міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи, питання ролі полікультурного середовища в розв'язанні окресленої проблеми залишається недостатньо дослідженим.

Мета статті полягає в розкритті ролі полікультурного середовища вишу в формуванні міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що розвиток особистості відбувається в певному середовищі: у сім'ї, соціальному і національному середовищі. На особистість впливають однолітки, родичі та інші дорослі, з якими вона спілкується, а також релігійні організації, школа і групи, до яких вона належить. Вагомий вплив мають засоби масової інформації, культурне середовище, у якому вона росте, події, що відбуваються у світі. У зв'язку з цим особистість значною мірою стає продуктом суспільства і навколишніх умов життя.

Успадковані задатки розвиваються прямо пропорційно тим елементам середовища, з якими особистість нерозривно пов'язана, активно взаємодіє. При цьому

під середовищем розуміють реальну дійсність, соціум, в умовах яких відбувається розвиток особистості. Важливість середовища у формуванні людської особистості визнають педагоги всього світу, проте в оцінюванні ступеня впливу середовища на розвиток особистості єдності немає. Прихильники так званого біогенного (біогенетичного) напрямку в педагогіці надають перевагу спадковості, а соціогенного (соціогенетичного, соціологізаторського) – середовищу.

Студентське середовище – найбільш інтенсивна зона полікультурних контактів молоді. Саме у вишах зустрічаються представники найрізноманітніших етнічних груп, через які вступають у контакт різні системи світосприйняття і світорозуміння. У результаті таких контактів у багатьох студентів закріплюються зразки толерантного сприйняття і поведінки, які вони пронесуть через усе життя. Освітній простір стає для студентів значущим, оскільки тут вони вчаться аналізувати різноманітні явища і процеси, що існують у реальному житті: соціальні проблеми, конфлікти між людьми, загрози мирному існуванню, виявлення причин, що породжують ці явища, а також вчаться співпраці і толерантній взаємодії [1].

Відомо, що полікультурний аспект сучасної цивілізації може стати потужною гуманістичною парадигмою міжкультурного діалогу на основі ідей педагогіки толерантності. Цілями педагогіки толерантності виступають: передача знань про толерантність через навчання, формування вмінь і навичок толерантної взаємодії з представниками інших національностей і культур, формування толерантності як однієї з найважливіших цінностей в особистісній системі цінностей самого учня (через виховання шляхом розвитку потреби і здатності до вибору), і на цій основі, відбувається мотивація толерантної поведінки і установки на толерантність. Остання являє собою налаштованість індивіда на певний тип поведінки і полягає в його емоційно-вольовій готовності до рівноправного діалогу з іншою людиною, критичному сприйнятті явищ навколишньої дійсності, до цілісного сприйняття іншого з свідомістю і сприйняттям його відмінних характеристик як прояву його індивідуальності й неповторності, готовності до компромісу і готовності частково поступитися власними інтересами для подолання і запобігання конфлікту в ситуаціях двох індивідів, які відрізняються один від одного за статусом, статевими, віковими, професійними та іншими ознаками [2].

Полікультурне середовище дає можливість глибше вивчити й усвідомити багатоманітність народів, які населяють світ, орієнтувати майбутніх педагогів на цінності культури, діалогу, світорозуміння. Полікультурне середовище також спрямоване на вивчення формальної і неформальної системи освіти і передачі національних цінностей, традицій, ритуалів, що виражають погляди і вірування різних народів. Як писав М. Бахтін, тільки через діалог з іншою культурою можна досягти певного рівня самопізнання, оскільки при діалогічній зустрічі двох культур, кожна зберігає свій простір і відкриту цілісність, одночасно збагачує іншу [3, с. 56].

Очевидно, що в умовах багатокультурного і поліетнічного українського суспільства полікультурне середовище стає невід'ємною частиною педагогічної культури педагога. Воно включає в себе культурологічні, етноісторичні знання, розуміння важливості культурного плюралізму, уміння виокремлювати і носити у зміст загальної освіти ідеї, які відображають культурну багатоманітність світу, а також уміння організувати педагогічний процес як діалог носіїв різних культур у часі і просторі. При цьому оволодіння особистістю соціокультурним досвідом відбувається двома способами – через зовнішні впливи соціуму на особистість і через смислове занурення індивіда у власний життєвий досвід. У першому випадку особистість навчається на прикладах поведінки і діяльності інших, у другому – на підвалинах власного матеріального і духовного життя.

Існуюча ситуація ускладнюється тим, що сучасна освіта не виправдано односторонньо орієнтована на перший спосіб опанування молодим поколінням соціокультурним досвідом і фактично нівелює значний розвивальний потенціал другого. Об'єднуючим етнонаціональним чинником тут, на наш погляд, є українська ментальність – основа державотворення і світотворення [4]. Узаємна повага, щирість, збереження і розвиток національної самобутності, максимальне врахування інтересів кожної нації, етнічної групи, дружба народів, їх братерське співробітництво – гуманістичні цінності, що гідні всілякої підтримки і входять у зміст самого виховного процесу. Звідси випливає завдання – позбутися тих деформацій, що нагромадилися у сфері моральної свідомості, подолання розриву між словом і ділом, відродження і максимальне врахування громадської думки – цього механізму дієвості моральних норм. Власне кажучи, саме культура міжнаціонального спілкування здатна створити таку духовно-моральну ситуацію, яка б сприяла розкриттю творчого потенціалу кожної нації та етнічної групи, їх гармонійній узаємодії з цінностями і досягненнями інших народів, усього людства.

Глобалізація з її суперечливими явищами, що мають тенденцію до посилення, висуває перед цим утворенням складне завдання підготовки молоді до життя в умовах багатонаціонального і полікультурного середовища, формування вмінь спілкуватися і співпрацювати з людьми різних національностей, рас, віросповідань. Важливо навчити молодь, поряд із розвитком власної національної культури, розуміти і цінувати своєрідність інших культур, виховувати в душі і поваги всіх народів. Ще однією тенденцією педагогічної майстерності є врахування в освіті етнокультурного чинника, а також створення умов для пізнання культур інших народів, виховання толерантних відносин між людьми [5].

Організацією Об'єднаних Націй 16 листопада 1995 році була прийнята Декларація принципів толерантності [6], що містить такі спроби визначення цього поняття: 1) повага, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур, форм самовираження і самовиявлення людської індивідуальності; 2) політична і правова потреба; 3) активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав і основних свобод людини.

На початку XXI століття проблема толерантності набула особливої актуальності у зв'язку з процесом глобалізації, що зіштовхує релігійні, національні й етнічні ідентичності різних культур і народів. Формування громадянського суспільства неможливе без відповідного усвідомлення фундаментальних цінностей демократії. Однією з основних таких цінностей є цінність толерантності. Проблема толерантності нині є однією з центральних проблем як глобального, так і національного порядку.

Толерантність – це терпимість до чужих думок, вірувань, поведінки. Це повага або визнання рівності інших, відмова від домінування чи насильства. Інакше кажучи, постійні цілеспрямовані зусилля для створення такого інформаційного поля, яке б культивувало в людині і суспільстві настанову на самообмеження, злагоду і співробітництво, на емоційну мобілізацію на злагоду культур. Це також визнання легітимності законних інтересів іншого народу, що не розходяться з мораллю, і відвертість по відношенню до його досвіду, готовність до діалогу і до розширення власного досвіду в цьому випадку.

Виховання толерантності має багатоплановий характер, оскільки вимагає враховувати чинники поліетнічності, багатомовності, полікультурності й поліментальності людей, що приводить до необхідності застосування полікультурної освіти. Тому виникає необхідність визначити відповідні методологічні засади виховного педагогічного впливу, оскільки велика кількість педагогічних концепцій і теорій дають різноманітні підходи щодо формування толерантної особистості [7].

Толерантність формується цілеспрямовано і поетапно. Формування толерантності – це початковий етап процесу її становлення і розвитку в ході спеціально організованої діяльності. Для розвитку толерантності в особистості необхідно формувати чотири основні компоненти: 1) психологічну стійкість; 2) систему позитивних установок; 3) комплекс індивідуальних якостей; 4) систему особових і групових цінностей.

В. Б. Євтух визначає досліджуваний феномен «міжетнічна толерантність (від лат. *tolerare* – *терпимість*) як терпиме ставлення представників однієї етнічної спільноти до представників іншої спільноти, відмінних культурницьких традицій, готовність до позитивної взаємодії з носіями різноманітних етнічностей» [8].

Натомість О. А. Грива стверджує, що в контексті проблеми толерантності освіти як передумови толерантності суспільства філософія освіти повинна відповісти на такі запитання: «Що є провідним для особистості в її духовному, інтелектуальному та культурному розвитку в полікультурному просторі?», «Як зацікавити людину бути доброзичливою, толерантною до інших, особливо до тих, хто слабший?», «Як повинна розвиватися система освіти для того, щоб людство впевнено вижило в умовах численних загроз?». Таким чином, ми ставимо загальне завдання про пошуки шляхів толерантності в освіті з метою побудови толерантного суспільства [9].

Є. А. Зеленов вважає, що до основних засад полікультурної освіти необхідно віднести гуманістичну, креативну, загальнопланетарну та оптимістичну спрямованість, що відбивають тенденції суспільства до гуманізації відносин, тенденції прогресу, упевненість у можливості знайти вірні шляхи розвитку цивілізації та ефективно реалізувати їх. Таким засадам відповідають декілька теорій і концепцій: культурологічний підхід, педагогіка толерантності, концепція «діалогу культур», теорія полікультурної освіти і педагогічна герменевтика [10].

Сучасний студент повинен мати правильне уявлення про такі явища і процеси, як: поєднання і взаємодія національних культур, їх своєрідність, менталітет нації та ментальність особистості; історія народів, що населяють Україну; міжетнічна толерантність, терпимість, діалог культур; миролюбна зовнішня політика суверенної України, принципи міжнародного співробітництва, рідний край, екологічні проблеми.

У теоретичному і практичному плані вищі навчальні заклади стоять перед необхідністю конкретизації таких поетапних завдань формування духовної культури молоді: 1) виявлення рівня розвитку духовних потреб, інтересів молоді на сучасному етапі, її здатності й готовності засвоювати норми і вимоги загальнолюдської духовності; 2) збагачення свідомості молоді знаннями норм, принципів і цінностей моралі; 3) формування позитивних моральних почуттів, настроїв, потреб та орієнтацій молоді в сучасних умовах; 4) формування й розвиток у неї толерантності, стійкої лінії поведінки, навичок правильного спілкування. Практичне вирішення поставлених завдань можливе при комплексному впливі на всі структурні елементи духовності молоді.

Перетворення набутих студентами знань у міцні переконання неможливе без творчого пошуку і впровадження в навчальний процес і практику виховної роботи найбільш ефективних форм і методів злиття навчання й виховання в єдиний процес. Актуальним залишається комплексний підхід до виховання студентської молоді в дусі діалогу культур, але при цьому слід урахувати світоглядну позицію різних за національним складом навчальних груп. Підвищення ефективності його реалізації залежить багато в чому від педагогічної майстерності викладачів, уміння проникнути в духовний світ кожного студента і світ його взаємовідносин із представниками інших національностей, виявляти настрої, погляди, переконання, створити на заняттях, у різних формах і видах позааудиторної роботи атмосферу довірливості, глибокої зацікавленості у вивченні та обговоренні актуальних проблем удосконалення міжнаціональних відносин у нашій державі. Одним із важливіших шляхів формування

полікультурних поглядів майбутніх учителів початкових класів є не лише оновлення і збагачення змісту навчально-виховного процесу, але й творче застосування таких форм і методів активізації пізнавальної діяльності студентів, як дискусії, бесіди за «круглим столом», проблемні лекції, диспути, полеміка.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Для формування міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи, вироблення в них нового мислення необхідно: домагатися єдності національного і міжнаціонального в поліетнічному середовищі, у якому знаходиться майбутній учитель; глибоко вивчати настрої і симпатії студентів, урахувати їх у повсякденній практиці виховної роботи, при цьому використовувати можливості студентського середовища; формувати міжетнічну толерантність, терпимість і взаємоповагу; виховувати культуру міжнаціонального спілкування, використовуючи для цього культурологічний підхід, який передбачає єдність двох компонентів – зовнішніх (суб'єкти спілкування, вербальний або інший процес спілкування та опосередковуючі його ланки) і внутрішніх (когнітивні і ціннісні детермінанти); постійно спиратися на принцип діалектичної єдності двох основ вищої освіти: національної та світової (дає змогу людині глибоко відчувати приналежність до рідного народу, водночас усвідомлювати себе суб'єктом світової цивілізації).

Список використаної літератури

1. Атрощенко Т. О. Розвиток культури міжнаціонального спілкування у студентському колективі / Т. Р. Атрощенко // Наукові записки Тернопільського державного університету. Серія : Педагогіка. – 1999. – № 6. – С. 92–95.
2. Филонов Г. Н. Теория поликультурного образовательного пространства / Г. Н. Филонов // Педагогика. – 2006. – № 3. – С. 102–105.
3. Бахтин М. М. Эстетическое наследие и современность : межвузовский сборник научных трудов / редкол. А. Ф. Еремеев и другие. – Саранск, 1992. – 175 с.
4. Фурман А. В. Психокультура української ментальності / А. В. Фурман. 3-є наукове видання. – Тернопіль : НДІ МЕВО, 2014. – 168 с.
5. Токменко О. Європа національних мов і Європа багатомовності (Мови в професійній освіті : ключові концепції) / О. Токменко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – № 3. – С. 12–16.
6. Декларація принципів толерантності // Міжнародний документ від 16.11.1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tolerance.org.md/rom/docs/decl_u.htm.
7. Степанов Є. П. Формування толерантності як невід'ємної складової сучасного фахівця / Є. П. Степанов // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 53. Педагогічні науки. – 2010. – С. 98–101.
8. Євтух В. Б. Концептуальні конструкти етносоціальних реалій : досвід трьохлітніх досліджень / В. Б. Євтух. – К. : НПУ ім. Драгоманова, 2010. – 86 с.
9. Грива О. А. Толерантність освіти як передумова толерантного суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://filosof.com.ua/Jornel/M_66/Gryva.pdf.
10. Зеленев Є. А. Педагогіка толерантності та діалог культур як основи планетарного виховання учнівської молоді / Є. А. Зеленев // Духовність особистості : методологія, теорія і практика. – 2011. – № 3 (44). – С. 36–43.

References

1. Atroshchenko, T. O. (1999). The Development of culture of interethnic communication among the students. *Naukovi zapiski Ternopil's'kogo dergavnogo universitetu. Series: Pedagogy (Scientific notes of Ternopil state University)*, 6, 92–95 (in Ukr.)
2. Filonov, G. N. (2006). The theory of the polycultural educational space. *Pedagogika (Pedagogic)* 3, 102–105 (in Russ.)
3. Bakhtin, M. M. (1992). The Aesthetic heritage and the present : interuniversity collection of scientific works / edit. A. F. Eremeev and others. Saransk (in Russ.)
4. Furman, A. V. (2014). Psychocultural Ukrainian mentality. Ternopil: NDI MEVO (in Ukr.)
5. Tomenko, A. (2003). A Europe of national languages and multilingualism in Europe (Languages in vocational education : the key concepts). *Inozemni movy v navchal'nykh zakladakh (Foreign languages in schools)*, 3, 12–16 (in Ukr.)
6. Declaration of tolerance principles. International instrument 16.11.1995. Retrieved from http://www.tolerance.org.md/rom/docs/decl_u.htm. (in Ukr.)

7. Stepanov, Ye. P. (2010). Formation of tolerance as an integral part of modern specialist. *Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnoho universytetu. Pedagogichni nauky (Bulletin of Zhytomyr state University)*, 53, 98–101 (in Ukr.)
8. Evtouch, V. B. (2010). Century. Conceptual constructs of ethno-social realities : the experience trochet research. Kyiv: NPU im. Drahomanova (in Ukr.)
9. Hryva, O. A. Tolerance education as a prerequisite for a tolerant society Retrieved from https://filosof.com.ua/Jornel/M_66/Gryva.pdf. (in Ukr.)
10. Zelenov, Ye. A. (2011). Pedagogy of tolerance and the dialogue of cultures as the basis for planetary education of students. *Dukhovnist' osobystosti: metodolohiya, teoriya i praktyka (Spirituality of a personality : methodology, theory and practice)*, 3 (44), 36–43 (in Ukr.)

Abstract. Atrashchenko T. O. The role of multicultural environment of higher educational establishment in the formation of interethnic tolerance of future primary school teachers.

Introduction. *The development of human personality occurs in a particular environment. It develops in the context of their family, social and national environment. On personality it influenced by peers, relatives and other adults with whom she/he communicates, as well as religious organizations, schools and groups to which it belongs. Person affected by the media, the cultural environment in which it grows, the events occurring in the world. It is largely a product of society and surrounding conditions of life.*

The importance of environment in shaping the human person recognizes teachers around the world. However, in the assessment of the impact of environment on personality development there is no unity. Proponents of so-called biogenic directions in pedagogic preference of heredity and socialgenic environment are analyzed.

Globalization with its contradictory phenomena, which tend to gain, requires this education complex task of training young people for life in a multinational and multicultural environment, skills to communicate and cooperate with people of different nationalities, races, religions. It is important to teach the youth along with the development of their own national culture to understand and appreciate the uniqueness of other cultures, to educate in the spirit and respect for all peoples. Another trend of pedagogical skills is, on the one hand, mainstreaming in education ethno-cultural factor, on the other hand, the creation of conditions for knowledge of other cultures, upbringing of tolerant relations between people.

Tolerance is tolerance of others' opinions, beliefs, behavior. It is respect or recognition of others, the rejection of domination and violence. In other words, the constant, deliberate effort to create such an information field, which is cultivated in man and society, the installation of self-restraint, harmony and cooperation, on the emotional mobilization of the consent of the cultures.

Purpose. *To reveal the role of polycultural environment of the University in the formation of interethnic tolerance in future primary school teachers.*

Results. *For the formation of interethnic tolerance in future primary school teachers, developing their new thinking is required: to achieve unity of national and international in the multiethnic environment, which is a future teacher; to study deeply the sentiments and sympathy of students, to take them into account in everyday practice of educational work, to use the opportunities of students; forming interethnic tolerance and mutual respect; to foster a culture of interethnic communication, using a cultural studies approach, which involves the unity of two components – external (subjects of communication, verbal or other communication process and indirect its executives) and internal (cognitive and axiological determinants); continually rely on the principle of the dialectical unity of the two foundations of higher education: national and global (enables a person deeply and feel belonging to the native people, at the same time, to realize itself as a subject of world civilization).*

Conclusion. *Teaching tolerance is multidimensional, because in the process of its formation, it becomes necessary to consider the factors of multi-ethnicity, multilingualism, multiculturalism and multimental people, which leads to the need for multicultural education.*

Key words: *environment; student environment; multicultural environment; tolerance; ethnic tolerance; pedagogy of tolerance; multicultural education; spiritual culture.*

*Одержано редакцією 15.03.2016
Прийнято до публікації 21.03.2016*